

måga – och vilja – att tillskriva djuren ett själsliv mindre ett utslag av deras mentala utrustning än av vår egen.

Denne boken fungerar alltså som en god antidot mot våra tendenser att alltför mycket antropomorfera den icke-mänskliga delen av världen. Hans bok innehåller också en mycket tänkvärd diskussion av vad dessa insikter kan ha för konsekvenser för vårt moraliska handlande gentemot djur. Hans konklusion är mycket enkel: djur lider inte på något dolt existentiellt och mentalt sätt som vi inte kan uppfatta. När ett djur lider ser vi det och bör handla därefter.

Människans och världens utveckling

Colin Tudge är en professionell (i ordets alla betydelser) vetenskapsskribent. Han har skrivit en mycket ambitiös exposé över hur människan och världen utvecklats under de senaste fem miljoner åren. Han ger en mycket övertygande bild av hur stora klimatomställningar ledde till ett ökat evolutionstryck och hur detta ledde till människans utveckling. Den historia som här ges är oerhört mycket mer övertygande än den som Ornstein gav. Han beskriver modern evolutionsteori, geologi, paleoklimatologi, arkeologi och ekologi. Han ger en mycket elegant sammanfattning av vilka biologiska organismer som idag finns på jorden, och hur människan och hennes handlingar har påverkat och nu påverkar dessa arter och hela jordens biologi. Boken avslutas med ett intressant kapitel om hur alla dessa förändringar inklusive förändringar i klimatet kan tänkas påverka människan som art. Är vi en slutpunkt eller kommer det något annat efter oss. Jag önskar att denna välskrivna och idérika bok kunde finna en svensk förläggare. Natur och Kultur som gav oss Ornstein kunde få en chans att rehabilitera sig.

Den neurobiologiska pusselbiten

Den sista boken i serien ger den sista, och kanske viktigaste pusselbiten till problemet om hur vårt medvetande utvecklats – den neurobiologiska. Författaren börjar med en filosofisk introduktion, där problemet om hur medvetande kan ha en neurobiologisk bas presenteras. Därefter ges en introduktion till neurobiologin och en jämförelse mellan maskinens och den mänskliga

NYA BÖCKER

hjärnans sätt att lösa problem rörande bland annat minne. Hon beskriver därefter några lärdomar från patienter som på grund av hjärnskador har ett förändrat medvetande och vad som karakteriserar brist på medvetande innan hon bygger upp sin egen teori.

»Medvetandet är spatiellt uppdelat, men trots detta funktionellt enhetligt vid varje enskild tidpunkt. Det är en uppdykande, emergent egenskap hos icke-specialiserade grupper av nervceller (s k gestalter), vilken kontinuerligt förändras i relation till, och alltså omfattande, ett stimulerande epicentrum. Storleken av denna gestalt, och följaktligen djupet hos det förhållande medvetandet, är en funktion av förhållande hos det aktuella epicentret att rekrytera nervceller och av graden av arousal.»

Ovanstående sammanfattning är verkligen inte enkel, inte ens i min något förenklade översättning, men det är kanske väl mycket begärt att vi skall kunna förklara det djupast mänskliga på ett enkelt sätt. Det viktiga är att Greenfield demonstrerar att det är fullständigt legitimt att försöka bygga upp en teori om vad mänskligt medvetande är för något. Teorin är med säkerhet ofullständig och troligen också delvis felaktig, men där finns säkert också en hel del som är riktigt.

Till skillnad mot forna dagars teorier kan Greenfields vetenskapligt baserade teori förbättras genom distinkta experiment som kan formuleras från teorin. Snart kanske det mänskliga medvetandet har utvecklats så långt att vi kan börja förstå det – inte bara missförstå och felanvända. •

Neurooftalmologi i ny upplaga

Hans Bynke. **Neurooftalmologi**. 3:e uppl. 156 sidor. Lund: Studentlitteratur, 1996. Pris ca 220 kr. ISBN 91-44-00080-4.

Recensent: docent Kerstin Norrsell, ögondivisionen, Sahlgrenska sjukhuset, Göteborg.

Hans Bynkes bok »Neurooftalmologi» har i snart tre decennier tjänat som handbok för

läkare som i sitt arbete kommer i kontakt med detta gränsmråde mellan neurologi och oftalmologi. Författaren har länge, brett och djupt sysslat med detta fält, och det han talar om är i högsta grad grundat på stor beprövad erfarenhet.

Vad är nytt i denna tredje upplaga? Stoffet har moderniserats avseende nya rön, metoder och behandlingar. Små finstilla stycken avsedda för specialister har inkluderats och ett nytt kapitel om värk i huvud och ansikte har tillkommit. Med glädje finner jag en referenslista, visserligen liten, men ändå ett stort plus.

Bredvidläsningsbok i läkarutbildningen

Enligt företaget vänder sig boken, förutom till neurologer och ögonläkare, till läkarstuderande och ögonsjuksköterskor. Allmänläkare nämns och det med all rätt. Dubbelseende och knepiga pupiller är problem som inte bara ögonläkaren möter.

När det gäller grundutbildningen för läkare kan boken rekommenderas som bredvidläsningsbok, knappast som kursbok. Neurooftalmologi är inte något stort ämne från den blivande läkarens synpunkt, och för detta ändamål är boken väl detaljerad.

För ögonläkare och neurologer fyller boken en viktig funktion som »första hjälp». Den är ett koncentrat av vad dessa specialister måste känna till i ämnet.

Vägledning i snårig skog

Boken är systematiskt upplagd med de fyra stora avsnitten ögonbotten, synfält, pupill och motilitet genomgångna var för sig. Författaren har koncentrerat sig på väsentligheter och beskriver lättförståeligt aktuell anatomi, undersökning, fynd och tolkning. Det är en svår uppgift att hålla måttet, vara lagom vid sammanfattning av ett så stort stoff. Hans Bynke har nedlagt ett beundransvärt arbete på att vägleda läsaren i neurooftalmologins snåriga terräng. Särskilt pupillkapitlet finner jag föredömligt enkelt och »viktighetsprioriterat».

Småsaker att invända emot

Det finns naturligtvis småsaker att hänga upp sig på. I

min neurooftalmologiska världsbild är det t ex »ute» att mäta papillödem i dioptrier. Men dylikt kritiserande är barnsligt och ofruktbart. Vi har inte alls haft samma lärare, vi har utvecklat olika sätt att närma oss problemen. Ens eget tänkesätt är sällan allmängiltigt. Jag har emellertid några få kommentarer av mer allmän art: Nervfiberdiagnostik borde ha framhävts litet mera, både vid utveckling av pupillödem och inte minst vid opticusatrofi. Författaren talar ofta om blek papill. Nervfiberdiagnostik är ett svårt område men att skilja en sjukligt blek papill från en normal ljus papill utan att ta hänsyn till nervfiberlagret är ofta omöjligt.

Synfältskapitlet har vållat mig smärre problem. Här efterlyser jag mera klarhet och pedagogisk blick, och jag anser det också vara väl konservativt att inte ta med något exempel på datoriserad perimetri. Min erfarenhet från studentundervisning är att relativa synfältsdefekter är svåra att begripa sig på. Kanske skulle läsaren lättare se ljuset om man hade visat hur en dylik defekt beters sig med olika former av test: konfrontation, Goldmann samt t ex ringperimetri.

Boken välkomnas

Utän tvekan fyller Hans Bynkes bok i sin nya reviderade form ett behov bland läkare och övrig medicinskt välutbildad personal som kommer i kontakt med neurooftalmologiska problem. Den rekommenderas som kursbok för SK-kursen i neurooftalmologi som hålls i Göteborg i vår. Den välkomnas varmt. •

Vad kostar boken?

Det händer att den uppgift om bokpriset som Läkartidningen uppger i recensioner inte stämmer med det pris bokhandeln begär.

Vi har successivt övergått till att ange priset i utgivarlandets valuta, eftersom många faktorer gör att ett omräknat pris lätt blir missvisande. Valutakursen kan variera, bokhandelsn omkostnader likaså.

Vi vill ge våra läsare rådet att kontrollera priset med bokhandeln innan boken beställs. Det händer att kostnaden för en bok blir upp till dubbelt så stor som en direkt omräkning efter valutakursen antyder.